
Inledning

Samtal är ett vardagligt ord som kopplar ihop ”tal” med ”tillsammans”. Man ser framför sig en dialog mellan två – något som kanske är ursprunget för all mänsklig utveckling, från samspelet mellan mor och barn till mötena i de offentliga rum och verksamheter som kallas parlament: institutioner för talande, diskussion, åsiktsbrytning, sinnebild för demokratin. Att förverkliga det sanna samtalet i alla dess former är i vår tid av masskommunikation lika viktigt som vanskligt.

Det offentliga samtalet befinner sig i kris och den politiska dialogen är ifrågasatt, fakta anses inte längre representera en sanning utan en åsikt som man kan tolka hur som helst, dvs. snarare förhålla sig till som någon sorts ”likes” i Facebook. Den för vår överlevnad så viktiga dialogen lider i trumpismens spår av en fatal brist på kommunikation.

Om vi går från den samhälls- och politiska nivån till vardagslivet och yrkeslivet tornar liknande svårigheter upp sig, ofta grundade i tilltagande uppkoppling och effektivisering. Har vi ens längre tid till det som konstituerar

ett samtal: att man både talar och lyssnar, bereder både sig själv och den andra en plats och ett utrymme?

Det som pågår i en psykoanalys eller i en psykoterapisession liknar inte det gängse utbytet mellan människor. Deltagarna använder förstås det språkliga systemet; men det är inskrivet i en särskild sorts ram, vars beståndsdelar och topografi är föremål för ständig undersökning och diskussion.

Thomas Ogden beskriver i en lång och läs- värd uppsats hur den första konsultationen med en presumtiv analysand för både analytiker och patient rymmer ett interpersonellt drama, som kan göras djupt meningsfullt.

Flera artiklar i numret har den amerikanska psykoanalytikern Jessica Benjamin som huvudperson. Benjamin själv bidrar med en central artikel där hon utvecklar begreppet ”det tredje”, som syftar på det gemensamma fält som skapas tillsammans av analytiker och analysand. Hon betonar vikten av att analytikern inte intar en privilegierad position i relation till sin patient utan måste kunna

överlämna sig till den process som den psykoanalytiska dialogen innebär. Överlämnande (surrender) kan sägas vara kärnan i hennes reflexion kring den egna praktiken. Den i USA verksamma psykoanalytikern Fredrika Stjärnes intervju med Benjamin stannar också upp inför detta begrepp.

Ytterligare kommentarer och förtydliganden av Benjamins tänkande återfinns i John Swedenmarks föredrag från ABF Stockholms och Psykoanalytiska föreningens föreläsningsserie "Vad är psykoanalys?". Han betonar hennes ställning som både sociolog och analytiker, med täta kopplingar till Frankfurtskolan. Både individen och samhället har en plats i det psykoanalytiska samtalet och den psykoanalytiska teorin – som i sin tur är ytterst relevanta för förståelsen av samhället i stort.

Massmedier, sociala medier och politiker-röster formar idag nya slags uttryck och logiker i det offentliga samtalet. Fakta och propaganda skapar förvirrande budskap, vilket utnyttjats av maktthavare, skriver Lisa Gummesson, med bland annat Emmanuel Macron som exempel. Och i en oroande och uppfordrande artikel understryker Utrikespolitiska Institutets direktör Mats Karlsson att den informerade och kvalitativa dialogen på olika nivåer i samhället är grundförutsättningen för att möta de faror som hotar vår värld.

Numret innehåller också andra slags bidrag. Johanna Ekström för ett poetiskt samtal med frånvarande gestalter i en skimrande vacker miljö där ensamheten svävar. Clarence Crafoord bidrar i en diwanism med smärtsamma erfarenheter av uteblivna samtal i självmordets närhet. Carin Franzén och Per Magnus Johansson för ett samtal om kärleken som liksom samtalet tycks befinna sig i kris i en tid som kallats såväl postromantisk som posterotisk.

Maria Yassa aktiverar Wilfred Bions tänkande och visar på hur hans idé om tilliten till det okända gör det möjligt att urskilja en etisk potential i den amerikanska författaren Marilynne Robinsons romaner.

Ulf Karl Olov Nilsson, även kallad UKON, kan med sin humor och språkliga dissektionskniv blotta det absurda elementet i vårt kommunicerande. Han vill utforska länken mellan

NINA SAUNDERS (f. 1958), *Sincerely yours*, 2007.
Stol, stoppning, sidentyg © The Artist

psyke och språk och frilägger depressionens och demensens förhållande till litteratur.

Bildkonsten avstår gärna från de explicit uttalade orden. Till dess förfogande står regnbågens prisma, rummets outtömliga komplexitet, hjärtslagens rytm, och inte minst tankens och sinnenas lust att möta det oväntade. Det är en glädje att här ge utrymme åt några av Maria Helena Vieira da Silvas ljusspelande rumsskildringar från åren omkring 1950 och Jaume Plensas passionerade skulpturala gestaltningar av samtalen mellan yttre och inre, kropp och koncept, du och jag.

Kan det psykoanalytiska perspektivet hjälpa till att öppna upp samhällsdebattens alltmer låsta positioner? Är Christopher Bollas naiv när han föreslår att kunskapen om varje människas mångfald kan bli ett fundament för demokratin? Divan vill åtminstone verka i den riktningen, genom att analysera politiken och engagemanget på fler nivåer än vad politiker och debattörer vill tillstå finns. Vi överlämnar detta nummer som förenar konst, klinisk praktik och dagspolitik till läsarna och hoppas att det ska kunna inspirera till en mer lyssnande samtalston.

Redaktionen